

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

EĞİTİM VE BİLİM EMEKÇİLERİ SENDİKASI VE DİĞERLERİ / TÜRKİYE

(Başvuru No.20347/07)

KARAR

STRAZBURG

5 Temmuz 2016

İşbu karar Sözleşme'nin 44 § 2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecek olup bazı şekli değişikliklere tabi tutulabilir.

**Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri / Türkiye
davasında,**

Başkan

Julia Laffranque,

Hâkimler

Işıl Karakaş,

Nebojša Vučinić,

Paul Lemmens,

Valeriu Grițco,

Ksenija Turković,

Georges Ravarani

ve *Bölüm Yazı İşleri Müdürü* Stanley Naismith'in katılımıyla Daire olarak toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm), 14 Haziran 2016 tarihinde gerçekleştirdiği müzakereler neticesinde, anılan tarihte aşağıdaki kararı vermiştir:

USUL

1. Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan davanın temelinde, Türk hukuku tüzel kişisi olan Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası, Eğitim Sen'in ("başvuran sendika") ve altı Türk vatandaşı, E. Barikan, M. Arda, A. Nesne, B. Bayır, B. Kutlu ve E. Cebeci'nin ("sendika üyesi başvuranlar") 9 Nisan 2007 tarihinde İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına ilişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca yapmış oldukları (20347/07 No.lu) başvuru bulunmaktadır.

2. Başvuranlar, Ankara Barosu'na bağlı Avukat M. N. Eldem tarafından temsil edilmişlerdir. Türk Hükümeti ("Hükümet") ise kendi görevlisi tarafından temsil edilmiştir.

3. Başvuranlar, ifade ve toplantı özgürlüğü haklarının (Sözleşme'nin 10 ve 11. maddeleri) ihlal edildiğinden yakınmaktadırlar/bahsetmektedirler. Öte yandan sendika üyesi başvuranlar kötü muamelelere maruz kaldıklarını (Sözleşme'nin 3. maddesi) iddia etmektedirler.
4. Başvuru 14 Kasım 2011 tarihinde Hükümete tebliğ edilmiştir.

OLAYLAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

5. İlk başvuran, Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası, Eğitim Sen 1995 yılında kurulmuştur ve merkezi Ankara'da bulunmaktadır.

Söz konusu sendikansın üyesi olan başvuranlar yani, E. Barikan, M. Arda, A. Nesne, B. Bayır, B. Kutlu ve E. Cebeci, sırasıyla 1975, 1974, 1979, 1977, 1973 ve 1975 doğumludurlar ve E. Barikan, A. Nesne, B. Bayır ve B. Kutlu İstanbul'da, M. Arda Ankara'da ve E. Cebeci ise Samsun'da ikamet etmektedir.

A. Söz konusu olayların seyri

6. Kaliteli ve parasız eğitim hakkının tanınmasını talep etmek amacıyla başvuran sendika 2 Kasım 2005 tarihinde tüm sendika üyelerine, Ankara'da 26 Kasım 2005 tarihinde düzenlenmesi öngörülen gösteriye ve basın açıklamasına katılmaları yönünde çağrıda bulunmuştur. Hükümete göre, yetkililer, başvuran sendika üyelerinin parklarda ve ana caddelerde yürüyüş yapmak ve basın açıklamasının okunacağı Milli Eğitim Bakanlığının önünde oturma eyleminde bulunmak üzere kitleler halinde Ankara'ya geleceklerini öğrenmişlerdir.

7. Ankara Valiliği 21 Kasım 2005 tarihinde başvuran sendikaya uyarı mektubu göndermiştir. Valilik başvuran sendikadan, 6 Ekim 1983 tarihli

Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 10. maddesinde öngörülen valiliğe bildirimde bulunulması koşulunu yerine getirmesini istemiş ve başvuran sendikaya, bu kanunun 22. maddesi tarafından öngörülen belirli yerlerde gösteri yapılamayacağına dair yasağı hatırlatmıştır. Valilik, yasalara karşı gelinmesi halinde gösteriye engel olunacağını ve organizasyonu yapanlar ve katılımcılar hakkında ceza davası açılacağını bildirmiştir.

8. Valilik 23 Kasım 2005 tarihinde basına, bildiri dağıtmıştır. Valilik bu bildiride, 2911 sayılı Kanunda öngörülen koşullar yerine getirilmediği gerekçesiyle gösterinin yasadışı olduğunu ve gösteriye engel olunacağını bunun yanı sıra organizasyonu düzenleyenler ve katılımcılar hakkında kamu davası açılacağını bildirmiştir.

9. Ankara Emniyet Müdürü 25 Kasım 2005 tarihinde, aynı kentin jandarma komutanlığına, başvuran sendikanın ertesi gün Ankara'da büyük bir gösteri yapılacağı konusunda kamuoyuna haber verdiğini ve söz konusu bilginin basın tarafından dillendirildiğini belirterek uyarıda bulunmuştur. Vali 21 Kasım 2005 tarihinde, gösterinin yasadışı olduğu ve gösteriyi desteklemenin yasak olduğu konusunda başvuran sendikanın bilgilendirildiğini belirtmiştir. Vali, başvuran sendikanın yerel şubelerine ilettiği bilgilere göre, gösteriye İstanbul'dan gelen katılımcıların Ankara otoyolu gişelerinden sonra gelen bir benzin istasyonunun dinlenme tesislerinde duracaklarını da eklemiştir. Vali, jandarma komutanlığından, gerekli güvenlik önlemlerinin alınmasını, kimlik kontrolü yapılmasını ve göstericilerin araçlarının Ankara'ya girişlerine engel olunmasını istemiştir.

10. Sendika üyesi başvuranların dâhil olduğu bir grup gösterici, 26 Kasım 2005 tarihinde sabah saat 05.00'da gösteriye gittikleri sırada İstanbul Ankara otoyolu üzerinde güvenlik güçleri tarafından durdurulmuşlardır.

11. Göstericiler bütün gün boyunca aynı yerde beklemişlerdir. Gerçek kişi olan başvuranlara göre, saat 16.00 sularında otoyol üzerinde güvenlik

güçleri, kendilerine basınçlı su sıkmışlar, göz yaşartıcı bombalar atmışlar ve zırhlı bir araçla üzerlerine doğru sürmüşlerdir.

12. Beş jandarma tarafından düzenlenmiş ve imzalanmış olan 26 Kasım 2005 tarihli tutuklama tutanağında, gerçek kişi olan başvuranların aynı gün saat 19.20’de Ankara Devlet Hastanesine geldikleri ve avukatlarının da hastaneye intikal ettikleri ve jandarmalarla görüştükleri belirtilmektedir. Tutanakta, nöbetçi Cumhuriyet savcısının başvuranların ifadeleri alındıktan sonra serbest bırakılmasına karar verdiği kaydedilmektedir. Tutanakta E. Barikan’ın saat 20.45’te serbest bırakıldığı, fakat yaraları nedeniyle tedavisi için hastanede kaldığı ve diğer beş başvuranın ise avukatlarıyla birlikte ifade vermek üzere Kazan’daki jandarma karakoluna gittikleri belirtilmektedir.

13. Gerçek kişi olan başvuranların 26 Kasım 2005 tarihinde verdikleri ifadelerden şunlar anlaşılmaktadır:

- A. Nesne kendisine atfedilen eylemlere itiraz etmiştir. A. Nesne özellikle, herhangi bir uyarıda bulunmadan, basınçlı su ve göz yaşartıcı gaz ile püskürtüldüğünü ileri sürmüştür. Söz konusu başvuranın ifadesinin saat kaçta alındığı, tutanakta belirtilmemektedir;

- E. Barikan’ın ifadesi saat 20.40’ta alınmıştır. E. Barikan susma hakkını kullanmıştır;

- E. Cebeci kendisine atfedilen olaylara itiraz etmiştir (tutanağın geri kalan kısmı okunamamaktadır). Söz konusu başvuranın ifadesinin alındığı saat tutanakta belirtilmemektedir;

- B. Bayır ve M. Arda’nın ifadeleri alınmıştır (tutanağın geri kalan kısmı okunamamaktadır).

14. On dört jandarma tarafından 26 Kasım 2005 tarihinde saat 18.30’da düzenlenen zarar tespit tutanağında, güvenlik güçlerinin kullandığı zırhlı bir aracın maruz kaldığı hasarlar ayrıntılı bir şekilde belirtilmektedir: Bu tutanağa göre dikiz aynalarına ve aracın ön kısmına atılan taşlarla araç zarar görmüş ve ön cam, sağ ön ve sol öndeki kurşungeçirmez zırhlar, sağ cam sileceği ve bir çamurluk parçalanmıştır.

15. 27 Kasım 2005 tarihinde olay yeri tespit tutanağı düzenlenmiş ve on dört jandarma tarafından imzalanmıştır. Bu tutanağa göre, 25 Kasım 2005 tarihinde, Eğitim-Sen sendikasının çağrısına istinaden 26 Kasım günü, Ankara şehir merkezinde yasadışı bir gösteri yapılacağını bildiren Ankara Valiliğinin talimatının tebliğ edilmesinin ardından, İstanbul'dan gelen göstericilerin araçlarının otoyol üzerinde durdurulması emri verilmiş ve söz konusu gün, saat 04.00'dan itibaren Jandarma Komutanlığına bağlı birlikler, güvenlik güçleri ve bir zırhlı araç, olay yerine gitmişlerdir. Aynı gün, saat 04.30'dan itibaren Eğitim-Sen'in ilk otobüsleri gösteri için Ankara'daki otoyol gişelerine varmıştır. Toplamda elli üç otobüs ve ses yayını yapmak için öngörülen bir anons aracı gişelerde durdurulmuştur. Göstericiler otobüslerden inip otoyol üzerinde beklemeye başlamışlardır. Aynı gün, saat 11.00'dan itibaren gösterici grubu otoyolda seyreden araçları durdurmuşlardır. Grup sloganlar atmaya devam etmiştir. Göstericiler, güvenlik güçlerinin talimatlarına uymamaları halinde kendilerine karşı gerektiğinde güç kullanılabileceği hususunda uyarılmışlardır. Aynı gün saat 13.00'da, kolluk kuvvetleri, zırhlı araçla otuz metre mesafeden gruba basınçlı su sıkmıştır. Söz konusu gruba dağılmaları hususunda birçok uyarı yapılmış ancak grup bu uyarılara uymamış ve sloganlar atarak daha da şiddetli bir tavır sergilemiştir; dolayısıyla kolluk kuvvetleri, zırhlı araçla göstericilerin üzerlerine basınçlı su sıkarak müdahale bulunmuş ve göz yaşartıcı gaz kapsülleri fırlatmışlardır. Trafiğin akışını sağlamak için otoyolun her iki yönünden de birer şerit açılabilmiştir. Gösterici grup, ertesi gün (27 Kasım 2005) saat 04.30'a kadar bir benzin istasyonunda beklemiş ve daha sonra İstanbul'a gitmiştir.

B. E. Barikan, M. Arda, A. Nesne, B. Bayır, B. Kutlu ve E. Cebeci'nin doktor raporları

16. Olayın ardından 6 Kasım 2005 tarihinde, sendika üyesi başvuranlar, muayene olmak üzere Ankara Devlet Hastanesine gitmişlerdir. Daha sonra düzenlenen E. Barikan'ın sağlık raporu dışında, söz konusu raporlar aynı tarihte düzenlenmiştir.

17. A. Nesne ile ilgili 16.00'da düzenlenen sağlık raporu şu şekildedir:

“Beyin cerrahisi: Hastanın genel sağlık durumu normaldir, [hastanın] bilinci yerinde ve işbirliği yapmaya müsaittir (...). Yüzde asimetri mevcut değildir (...) [Hastanın] burnunun üzerinde bir ödem, sol gözünde bir ödem, sol adalesinde iki üç santimetrelilik dikiş atılmış bir kesik bulunmaktadır. (...)

Kulak burun boğaz: (...) septal perforasyon (burun kıkırdığında delinme), hematoma ve aktif kanama. (...) Çift taraflı fasiyal sinir fonksiyonları zarar görmemiştir (...) Sol üst göz kapağında şişlik, sol kaş üzerinde üç santimetrelilik dikiş atılmış kesik, burunda kırık (...)”

18. E. Cebeci'nin tıbbi raporunda şunlar belirtilmektedir:

“Beyin cerrahisi: hastanın genel sağlık durumu normaldir, [hastanın] bilinci yerindedir ve işbirliği yapmaya müsaittir (...). Sol periorbital bölgede ödem ve ekimoz (...) Yüzde asimetriklik yoktur (...).

Göz: Hasta acilde muayene edildi. (...) sol üst göz kapağında ödem ve ekimoz. (...)”

19. B. Bayır'ın sağlık raporu şu şekildedir:

“Göz: (...) Periorbital bölgeler: Üst göz kapağında ekimoz ve bir santimetrelilik dikiş atılmış kesik. Alt göz kapağında ödem ve ekimoz.

Beyin cerrahisi: hastanın genel sağlık durumu normaldir, [hastanın] bilinci yerindedir ve işbirliği yapmaya müsaittir (...). Sağda göz çukuru çevresinde ödem ve ekimoz. Sağ gözde dikiş atılmış kesik. (...)”

20. B. Kutlu'nun sağlık raporunda şunlar belirtilmektedir:

“Beyin cerrahisi: Hastanın genel sağlık durumu normaldir, [hastanın] bilinci yerindedir ve işbirliği yapmaya müsaittir (...). Yüzde asimetri mevcut değildir. (...) On

sekiz santimetrelik kesik (okunaksız). (...) Kafa derisinin temporo-pariyetal bölgede lezyon. (...) Kafa derisi dikilmiştir.”

21. M. Arda’nın doktor raporunda şunlar yazıyordu:

“Hayati tehlikesi bulunmamaktadır. [Hasta] akciğer cerrahisi bölümüne nakledildi. (...) Bir patlamada yaralanan hasta göğüs kemiği (sternum) kırığı nedeniyle acilde tedavi edildi. Sternum üzerinde hematoma, yer değiştirmiş sternum kırığı. On beş gün istirahat önerildi (...).”

22. E. Barikan’ın 16 Şubat 2006 tarihinde düzenlen sağlık raporunda aşağıdakiler yer almaktadır:

“Sağ kalçada açık kırık. Üç ay istirahati uygun görülmüştür (...).”

23. Başvuran E. Barikan’ın sunduğu çok sayıdaki sağlık raporundan aşağıdaki hususlar ortaya çıkmaktadır: İlgili, silah kullanılması sonucu sağ tibiasındaki kırık nedeniyle 23–29 Ocak 2008 tarihleri arasında İstanbul Acıbadem Hastanesinin ortopedi bölümünde yatırılmış (28 Ocak 2008 tarihli sağlık raporu); akabinde tibia kırığı nedeniyle 18 Şubat-13 Mart 2008 tarihleri arasında hastaneye yatırılmış ve beş kez ameliyat edilmiştir; E. Barikan sağ bacağındaki kırık nedeniyle 28 Kasım-19 Aralık 2008 tarihleri arasında tekrar Acıbadem Hastanesine yatırılmış ve yirmi günlük bir istirahat raporu verilmiştir (19 Aralık 2008 tarihli sağlık raporu).

C. Başvuran sendika tarafından Ankara Emniyet Müdürü ve kolluk kuvvetleri aleyhinde açılan dava

24. Başvuran sendika 29 Kasım 2005 tarihinde, 26 Kasım 2005 tarihindeki etkinliklere katılan üyeleri adına, Ankara Emniyet Müdürü ve gösteriye katılan kişileri durdurmak için müdahalede bulunan güvenlik güçleri hakkında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısına şikâyetle bulunmuştur.

25. Sendika, şikâyet dilekçesinde bir yandan güvenlik güçlerinin, üyelerini Ankara gişelerindeki otoyolda durdurarak üyelerinin toplantı

özgürlüklerini kullanmalarına engel olduklarını diğer yandan ise diğer göstericileri, Ankara Güvenpark'ta beş saat boyunca tutarak orantısız bir biçimde güç kullandıklarını iddia etmiştir. Sendika, söz konusu olayda müdahalede bulunan güvenlik güçleri hakkında ceza soruşturması açılmasını talep etmiştir.

26. Başvuran sendika 1 Aralık 2005 tarihinde, gerçek kişi olan başvuranların sağlık raporlarını savcılığa sunmuştur.

27. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı 2 Aralık 2005 tarihinde, sendikanın şikâyetini İçişleri Bakanlığına aktarmış ve Bakanlıktan, vali ve şikâyet edilen kolluk kuvvetleri hakkında soruşturma izni verilmesini istemiştir.

28. İçişleri Bakanı, üç müfettiş, Ankara Valisi, Ankara Jandarma komutanı ve Ankara Emniyet Müdürünü görevlendirmiştir. Söz konusu soruşturmacılar birçok kişinin ifadesine başvurmuşlar ve 14 Şubat 2006 tarihinde bir rapor düzenlemişlerdir.

Ankara otoyolu üzerindeki gişelerde meydana gelen olaylar ile ilgili raporda, göstericilerin sloganlar attıkları belirtmektedir. Gösteriye izin verilmediği için, kolluk kuvvetleri, göstericilere eylemlerine son vermeleri ve emirlere uymamaları halinde zor kullanacakları ihtarında bulunmuşlardır. Göstericiler, zırhlı araçlara taş atmışlar ve de sopalarla saldırmışlardır. Bazı göstericiler zırhlı araçların üzerlerine çıkmışlardır. Söz konusu araçlar hareket ettiğinde, araçların üzerinde bulunan göstericiler düşmüş ve yaralanmışlardır. Diğer göstericiler gişelerdeki otoyol bariyerlerin üzerine çıkmışlardır.

Kolluk kuvvetleri, göstericilere dağılmaları yönünde uyarıda bulunduktan sonra, göstericilere karşı basınçlı su tankerlerini (TOMA) kullanmışlar ve gişedeki bariyerlerin üzerinde bulunan göstericiler yere düşmüşlerdir. Yaralananlar hastanelere sevk edilmiştir. Ayrıca takviye polis ekipleri istenmiştir. Akabinde, göstericileri dağıtmak için TOMA'ların dışında gaz bombaları da kullanılmıştır.

Raporda, polis tarafından, göstericilere karşı tedrici olarak artan ve orantılı bir güç kullanıldığı sonucuna varılmıştır. Gösteri, uyarılara rağmen belirlenen yerlerin ve bu amaçla öngörülen güzergâhın dışında gerçekleştirilmiştir. Göstericiler, trafiğin akışına ve yayaların geçişine engel olmuşlardır. Jandarma, Ankara-İstanbul otoyolunda bulunan ve bu otoyolu kapatan göstericileri dağıtmak için yasalara uygun bir şekilde hareket etmiştir.

29. Bakanlık 2 Mart 2006 tarihinde, söz konusu rapora dayanarak 2 Aralık 1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'un 4. maddesi uyarınca ("4483 sayılı Kanun"), vali ve kolluk kuvvetleri hakkında soruşturma açılmasına yer olmadığına karar vermiştir.

30. Başvuran sendika, talebinin 4483 sayılı Kanunun 4. maddesinin gerektirdiği koşulların tamamını yerine getirdiğini ileri sürerek 26 Nisan 2006 tarihinde söz konusu karara Danıştay nezdinde itirazda bulunmuştur. Sendika, Sözleşme'nin 3, 10, 11 ve 13. maddelerini öne sürmüş ve şikâyetinin esası hakkında karar verilmesini istemiştir.

31. Danıştay, 26 Eylül 2006 tarihli kararla, başvuran sendikanın itirazını, sendikanın şikâyetinin ceza davası açılmasını gerektirecek hiçbir suç unsuruna dayanmadığı ve kolluk kuvvetlerinin, 14 Temmuz 1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu uyarınca ("2559 sayılı Kanun") kendilerine verilen yetkilerin sınırları dâhilinde hareket etmiş oldukları gerekçesiyle reddetmiştir.

32. Bu karar, 11 Ekim 2006 tarihinde ilk davacıya tebliğ edilmiştir.

D. Gerçek kişi olan başvuranlar tarafından açılan davalar

1. Gerçek kişi olan başvuranların hepsi tarafından açılan dava

33. Bu arada, sendika üyesi başvuranlar 30 Mart 2006 tarihinde, kendileriyle ilgili tıbbi raporlara dayanarak, Yargıtay Cumhuriyet

Başsavcısı'na şikâyetle bulunmuşlardır. Sendika üyesi başvuranlar, olaya müdahil olan güvenlik güçleri ve Ankara Emniyet Müdürü hakkında ceza soruşturması açılmasını talep etmişlerdir.

34. Söz konusu başvuranlar şikâyetlerine bir cevap alamayınca, 9 Mart 2007 tarihinde Başsavcılıktan davanın akıbeti hakkında bilgi istemişlerdir

35. Yargıtay Başsavcısı 12 Mart 2007 tarihinde, başvuran sendika üyelerine verdiği cevapta, başvuran sendikanın açtığı dava çerçevesinde 2 Mart 2006 tarihinde İçişleri Bakanlığı tarafından verilen karara atıfta bulunmakla yetinmiştir.

2. Başvuran E. Barikan tarafından açılan dava

36. Bu arada, başvuran E. Barikan 29 Mayıs 2006 tarihinde, Kazan Cumhuriyet savcısına, kolluk kuvvetleri hakkında suç duyurusunda bulunmuştur. Başvuran E. Barikan kolluk kuvvetlerinin orantısız güç kullanmasından ve 26 Kasım 2005 tarihindeki olayda yetkilerini kötüye kullanmasından şikâyetçi olmuştur.

37. Cumhuriyet savcısı 17 Mayıs 2007 tarihinde, kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Cumhuriyet savcısı söz konusu başvuranın sağ uyluk kemiğinin kırılmasında muzdarip olduğunu tespit ettikten sonra güvenlik kamera kayıtlarından, söz konusu yaralanmanın jandarmaların aşırı bir güç kullanılması sonucu meydana gelip gelmediğini söylemeye imkân vermediğini kaydetmiştir. Savcı, olay yerinde çok sayıda kişinin bulunduğunu göz önünde bulundurarak, E. Barikan'ın kaçmaya çalışırken bacağını kırmış olabileceği kanaatine varmıştır. Savcı, 2559 sayılı Kanun hükümlerine atıfta bulunarak, dosyadaki unsurlar bakımından, jandarmalar tarafından kullanılan gücün meşru müdafaa sınırlarını aşmamış olduğu sonucuna varmıştır.

38. Sincan Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı 26 Eylül 2007 tarihinde, Cumhuriyet savcısının kararını onamıştır.

E. Gerçek kişi olan başvuranlar hakkında açılan ceza davası

39. Bu süreç içerisinde, Kazan Cumhuriyet savcısı 7 Temmuz 2007 tarihli bir iddianame ile 6 Ekim 1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na ("2911 sayılı Kanun") aykırı şekilde gösteriye katılma, görevli memura mukavemet ve kamu mallarına zarar vermek suçundan, diğer kişilerin yanı sıra, gerçek kişi olan başvuranlar hakkında ceza davası açmıştır. Savcı iddianamesine, inandırıcı delil olarak olay tutanağını, ihtilafli olayların video kamera kaydını ve zarar tespit tutanağını eklemiştir.

40. Kazan Asliye Ceza Mahkemesi, 24 Temmuz 2008 tarihli karar ile sendika üyesi başvuranlar hakkında beraat kararı vermiştir.

Asliye Ceza Mahkemesi, görevli memura mukavemet ve kamu mallarına zarar verme suçlamaları ile ilgili olarak, dosyaya ibraz edilen fotoğraf ve de video kamera kayıtlarından söz konusu başvuranların, kolluk kuvvetlerine saldırdıkları veya kolluk kuvvetlerinin araçlarına hasar verdiklerinin görülmediğini, öne sürülen suçlamaları desteklemeye yarayacak somut ve inandırıcı delil unsurlarının bulunmadığı ve söz konusu başvuranların bu açıdan bakıldığında "şüphe sanık lehine kullanılır" ilkesinden yararlanmaları gerektiğini tespit etmiştir.

Asliye Ceza Mahkemesi, 2911 sayılı Kanunun ihlalini teşkil eden gösteriye katılma suçlamasıyla ilgili olarak şu hususların altını çizmiştir: Sanıklar, Eğitim-Sen sendikasının üyeleridir; söz konusu sendika, üyelerinin ekonomik, demokratik, sosyal, kültürel, hukuki ve meslekî çıkarlarının savunulması bağlamında kamuoyunun dikkatini çekmek için, 26 Kasım 2005 tarihinde Ankara'da bir basın açıklamasında bulunacağı bir gösteri düzenlemeyi planlamıştır; sanıkların içinde bulundukları araçlar durdurulmuş ki bu durum ilgililerin, Ankara'ya gitmelerine ve Ankara'da gerçekleştirilecek olan Eğitim-Sen sendikasının basın açıklamasına katılmasına engel olmuştur; Anayasa'nın 90. maddesi uyarınca, Avrupa

İnsan Hakları Sözleşmesi gibi usulüne göre imzalanmış ve yürürlüğe girmiş milletlerarası sözleşmeler de kanun hükmündedir. Sözleşme, kanunlardan üstündür; ayıca Anayasa'nın 10. maddesi gereğince herkes kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın ve ülke sınırları gözetilmeksizin ifade özgürlüğü hakkına sahiptir ve 2911 sayılı Kanunun 3. maddesi gereğince, önceden izin almaksızın, silahsız ve saldırısız her türlü gösteri düzenlenebilmektedir; öte yandan, Eğitim-Sen sendikası tarafından yapılan eylem Türkiye'yi bağlayan uluslararası anlaşmalar, özellikle de Sözleşme bakımından bir suç teşkil etmemektedir. Son olarak, barışçıl bir gösterinin fiilen (*de plano*) iptal edilmesi demokratik bir toplumun olmazsa olmaz (*sine qua non*) şartı olan ifade özgürlüğünü ihlal etmektedir; dolayısıyla, 2911 sayılı Kanunun ihlalini teşkil edecek bir gösteriye katılmakla suçlanan başvuranların beraatine karar verilmesi gerekmektedir.

41. Ceza davasına taraf olanlardan herhangi birisinin temyize başvurmaması nedeniyle, asliye ceza mahkemesinin kararı kesin hüküm hâline gelmiştir.

II. İLGİLİ İÇ HUKUK

A. Anayasa

1. Anayasa'nın 34. maddesi aşağıdaki gibidir:

“Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlâkın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabilir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir.”

B. 6 Ekim 1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu

43. 2911 sayılı Kanunun 3. maddesi, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlemek yasa uyarınca önceden herhangi bir izin alınmasını gerektirmemektedir.

44. Söz konusu Kanunun 6. maddesi vali ve kaymakama, toplantı veya gösteri yürüyüşüne katılacak olanların kullanacağı yer ve güzergâhı belirleme yetkisi tanımaktadır.

45. 10. madde, vali ya da kaymakamın gösteri yapılmadan en az kırk sekiz saat önce bilgilendirilmesi gerektiğini öngörmektedir. Bildirim özellikle, gösterinin amacı, yeri, günü ile birlikte gösterinin başlayış ve bitiş saatlerini içermektedir.

46. 22. maddede, genel yollar ile parklarda, mabetlerde, kamu hizmeti görülen bina ve tesislerde ve bunların eklentilerinde gösteri yapılmasının yasak olduğu belirtilmektedir. Bununla birlikte, Türkiye Büyük Millet Meclisine bir kilometre uzaklıktaki alan içinde de gösteri yapmak yasaktır. Göstericiler, vali ya da kaymakam tarafından alınan önlemlere uyması gerekmekte ve halkın ve ulaşım araçlarının geçişini engellememelidirler.

47. 23. madde ile, toplantı ve gösteriler sırasında -ruhsatlı dahi olsa- ateşli silah veya patlayıcı maddeler bulundurulması cezalandırılmaktadır.

48. 24. maddeye göre:

“Kanuna uygun olarak başlayan bir toplantı veya gösteri yürüyüşü (...) kanuna aykırı toplantı veya gösteri yürüyüşü haline dönüşürse:

(...)

b/c) Mahallin en büyük mülki amiri, (...) mahallin güvenlik amirlerini veya bunlardan birini görevlendirerek olay yerine gönderir.

Bu amir, topluluğa kanuna uyularak dağılmalarını, dağılmazlarsa zor kullanılacağını ihtar eder. Topluluk dağılmazsa zor kullanılarak dağıtılır. (...)

(...) güvenlik kuvvetlerine karşı fiili saldırı veya mukavemet veya korudukları yerlere ve kişilere karşı fiili saldırı hali mevcutsa, ihtarla gerek olmaksızın zor kullanılır.

(...)

Toplantı veya gösteri yürüyüşlerinin kanuna aykırı olarak başlaması hallerinde; güvenlik kuvvetleri mensupları, (...) gerekli tedbirleri alır ve olaya müdahale eden güvenlik kuvvetleri amiri, topluluğa dağılmaları, aksi halde zor kullanılarak dağıtılacakları ihtarında bulunur ve topluluk dağılmazsa zor kullanılarak dağıtılır.”

C. 2 Aralık 1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun’un 9. maddesi

49. 4483 sayılı Kanunun 9. maddesinde, savcılık tarafından yapılan ceza soruşturması açılması talebi üzerine yetkili idari makamlar tarafından verilen ve bir memuru suçlayan kararlara karşı on gün içerisinde itiraz edilebileceği belirtilmektedir. Söz konusu maddede, idari mahkemelerinin bu türden itirazları incelemekle tek yetkili merci olduğu ve kararlarının kesin olduğu da belirtilmektedir.

50. İdari mahkemenin soruşturma açılmasının reddedilmesine dair karar vermesi halinde, aynı kanunda, söz konusu kararın idari mahkeme hâkimleri tarafından onaylanmasının ardından, savcılığın, hâkimlerin görüşüne bağlı olduğu ve yalnızca takipsizlik kararı verebileceği öngörülmektedir. Burada, idari mahkemenin nihai kararını onaylamakla yetinilen tamamen resmi bir işlem söz konusudur. Uygulamada, savcıların, bir devlet memuru aleyhine kovuşturma açılması taleplerine karşı yapılan itirazın ardından “kovuşturmaya yer olmadığına dair karar” verebildikleri görülmektedir. Bu şekilde verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararları, geçersizdir ve bu kararlara karşı teorik olarak açılan, itiraza ilişkin ceza yolu, idari makam tarafından verilen soruşturma açılmasının reddi kararına rağmen ceza kovuşturmalarının açılmasına imkân vermemektedir. Yargıtay Ceza Dairelerinin tutumu, bu uygulamayı aşağıdaki ifadelerle onamaktadır.

“4483 sayılı (...) Kanun kapsamı içerisindeki görevliler ve suçlar bakımından ceza soruşturması açılabilmesi "izin koşuluna" bağlanmıştır. 4483 sayılı Kanunun 4. maddesi uyarınca Cumhuriyet savcılarının, bu kanun kapsamındaki suçlarla ilgili olarak bir ihbar veya şikâyet aldıklarında (...) ivedilikle toplanması gerekli ve kaybolma ihtimali bulunan delilleri tespitten başka hiçbir işlem yapmayarak ilgili merciden soruşturma izni isterler. (...) Başka bir anlatımla 4483 sayılı Kanun hükümleri uyarınca gerekli soruşturma izninin alınamaması halinde ceza soruşturması başlamadığı için, suç işlendiği yolunda yapılmış olan ihbar veya şikâyetler hakkında işlem veya inceleme yapılmasına yer olmadığı" kararı verilebilecek ise de, CMK'nın 172. maddesinde belirtildiği anlamda "kovuşturmaya yer olmadığı kararı" verilemeyecektir. Soruşturma ve kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin karara karşı itiraz merciinin "incelemeye yer olmadığına" karar vermek yerine itirazı incelemek suretiyle ret kararı vermiş olması yasaya aykırıdır (...)” (bk. örneğin, 10 Mayıs 2006 tarih, 2006/10703 No.lu ve 4 Ekim 2006 tarih, 2006/14865 No.lu Yüksek Mahkeme kararları).

51. 4778 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun'un 2 Ocak 2003 tarihinde yürürlüğe girene kadar, yukarıda bahsi geçen usul, hapis cezası ile mahkûmiyet sonucu doğuran suçüstü hali durumları hariç olmak üzere, kamu görevlilerinin görevlerini yerine getirirken işledikleri her türlü suça uygulanmaktaydı. Söz konusu tarihten bu yana, 4483 sayılı Kanun'un 2. maddesine göre, devlet memurları tarafından kötü muameleye (Eski Ceza Kanunu'nun 243. maddesi ve 26 Eylül 2004 tarihli Yeni Ceza Kanunu'nun 94 ve 95. maddeleri) ve aşırı güç kullanımına (Eski Ceza Kanunu'nun 245. maddesi ve Yeni Ceza Kanunu'nun 256. maddesi) karşı cezai takibat, 4483 sayılı Kanun'un uygulama alanından çıkarılmışlardır (*Çamçı ve diğerleri/Türkiye*, No. 25172/02, §§ 21-22, 24 Şubat 2009 tarihli karara bakınız).

52. Günümüzde, bu tür eylemlere karşı yürütülen soruşturmalar, genel hükümlere tabidir ve dolayısıyla Cumhuriyet savcılarının yetkisi alanına girmektedir.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I. SÖZLEŞME’NİN 3. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

53. Sendika üyesi başvuranlar, Ankara otoyolu gişelerinde kolluk kuvvetleri tarafından kötü muameleye maruz kalmaları nedeniyle şikâyet etmektedirler. Bu bağlamda, ulusal yetkililerin ceza soruşturması açmamasından da yakınmaktadırlar. Söz konusu başvuranlar Sözleşme’nin 3 ve 13. maddelerini ileri sürmektedirler.

54. Söz konusu başvuranların şikâyetlerinin yapılaş şekli dikkate alındığında Mahkeme, bu şikâyetlerin yalnızca Sözleşme’nin 3. maddesi kapsamında incelenmesi gerektiği kanaatindedir (*Özalp Ulusoy/Türkiye*, No. 9049/06, § 30, 4 Haziran 2013). Bu madde şu şekildedir:

“Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlere tabi tutulamaz.”

55. Hükümet, başvuranların iddialarına karşı çıkmaktadır.

A. Kabul edilebilirlik hakkında

56. Mahkeme, şikâyetin Sözleşme’nin 35. maddesinin 3. fıkrasının a) bendi anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını ve başka herhangi bir kabul edilemezlik gerekçesinin bulunmadığını tespit ederek, bu şikâyetin kabul edilebilir olduğuna karar vermiştir.

B. Esas hakkında

1. Kötü muamele iddiaları hakkında

a) Tarafların iddiaları

57. Yukarıda ismi geçen başvuranlar, yaralarının kaynağına ilişkin Hükümetin açıklamada bulunmadığını iddia etmektedirler. Başvuranlar saatlerce otoyolun kenarında beklemek zorunda kaldıklarını ve oldukları yerde oturma eylemi (*sit-in*) yapmaya karar verdiklerinde önceden uyarılmaksızın kolluk kuvvetleri tarafından hemen saldırıya uğradıklarını açıklamışlardır. Başvuranlar, basınçlı su ile ıslatıldıklarını ve yirmi metre mesafeden atılan göz yaşartıcı bombalarının kendilerine isabet ettiğini ileri sürmektedirler.

58. Hükümet, jandarmaların gerçek kişi olan başvuranlara karşı güç kullanmadıklarını açıklamaktadır. Hükümet, 25 Kasım 2005 tarihli olay tutanağına göre, jandarmaların birçok ihtarda bulunduğunu ardından ise göstericileri dağıtmak için göz yaşartıcı bomba kullanmadan önce göstericilere yüksek basınçlı su sıkıldığını belirtmektedir. Daha sonra ise sendika üyesi başvuranlar, doktor tarafından muayene edilmek ve tedavilerinin yapılması için hastaneye götürülmüşlerdir.

b) Mahkeme'nin değerlendirmesi

i. İlgili genel ilkeleri

59. Sözleşme'nin 3. maddesi, demokratik toplumların temel değerlerinden birisini güvence altına almaktadır. Sözleşme'nin 3. maddesi hiçbir sınırlama öngörmemekte ve bu yönüyle Sözleşme'nin diğer birçok kural koyan düzenlemesiyle ayrışmakta ve Sözleşmenin 15. maddesinin 2. fıkrası uyarınca ulusun varlığını tehdit eden kamusal tehlike hallerinde bile bu maddeye hiçbir istisna getirilememektedir. Örneğin, terörle mücadele gibi, en zor koşullarda bile ve ilgili kişinin davranışları ne olursa olsun,

Sözleşme, mutlak ifadelerle, işkenceyi, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele ve cezaları yasaklamaktadır (bk. özellikle, *Bouyid/Belçika* [BD], No. 23380/09, § 81, AİHM 2015).

60. Kötü muamelenin Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamına girebilmesi için asgari bir ağırlık düzeyine ulaşması gerekir. Bu asgari seviyenin değerlendirilmesi muamelenin süresi ve fiziksel veya ruhsal etkileri ve bazı durumlarda, mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi olayın içinde bulunduğu bütün koşullara bağlıdır. Başkaca etkenler, mağduru aşağılama, küçük düşürme kastının yokluğu, kesin olarak 3. maddenin ihlalinin bulunmasına engel olamasa da, arkasında yatan niyet ve saik ile birlikte kötü muamelenin yapılma maksadını içerir. Ayrıca kötü muamelenin, kötü muamelenin uygulandığı bağlam da örneğin ortamın aşırı gergin olması ve duygusal yoğunluk gibi faktörler de dikkate alınması gerekir (*Bouyid*, yukarıda anılan § 86)

61. Sözleşme'nin 3. maddesine aykırı kötü muamele iddiaları uygun delillerle desteklenmelidir. Bu delilleri değerlendirirken Mahkeme, “her türlü makul şüphenin ötesinde” kanıt ilkesine bağlı kalmaktadır. Ancak Mahkeme bu tür bir kanıtın, yeterince güçlü, açık ve tutarlı karineler veya delillerin bir araya gelmesiyle ortaya çıkabileceğini eklemektedir (bk. özellikle *İrlanda/Birleşik Krallık*, 18 Ocak 1978, § 161 *in fine*, A Serisi No. 25 ve *Jalloh /Almanya* [BD], No. 54810/00, § 67, AİHM 2006-IX).

62. Mahkeme bir kişi özgürlüğünden yoksun bırakıldığında veya daha genel anlamda kolluk kuvvetleri görevlileriyle karşı karşıya kaldığında, örneğin tutuklandığı sırada kişinin davranışları kesinlikle gerektirmediği halde kişiye karşı fiziksel güç kullanımının insan onurunu zedelediğini ve kural olarak Sözleşme'nin 3. maddesi tarafından güvence altına alınan hakkın ihlalini teşkil ettiğini hatırlatmaktadır. (bk. *Bouyid*, yukarıda anılan § 88).

63. Mahkeme daha önceki kararlarda, kontrol altına alınan kişilerin fiziksel bir direniş veya şiddet eğiliminde bulunma riski olduğunda, kolluk

kuvvetlerinin zor kullanma şeklini haklı kıldığını kabul etmiştir. (bk. diğerler kararlar arasında, *Klaas/Almanya*, 22 Eylül 1993, § 30, A Serisi No.269 ve *Sarigiannis/İtalya*, No. 14569/05, § 61, 5 Nisan 2011). Mahkeme, bir ihtara “pasif direniş” (bk. *Milan/Fransa*, No. 7549/03, § 59, 24 Ocak 2008), kamu gücü karşısında kaçma teşebbüsünde bulunma (bk. *Caloc/Fransa*, No. 33951/96, §§ 100-101, AİHM 2000-IX) veya bir tutuklunun aramayı reddetmesi (bk. *Borodin/Rusya*, No. 41867/04, §§ 119-121, 6 Kasım 2012) durumlarında da, aynı sonuçlara ulaşmıştır. Mahkeme, koşullara göre kullanılan gücün aşırı veya haksız olup olmadığını araştırırken müdahalede hedef alınan kişilerde neden olunan yaralanmalara ve bu yaralanmaların meydana geldiği koşullara özel bir önem atfetmektedir. (bakınız *Rehbock/Slovenya*, No. 29462/95, § 76, AİHM 2000-XII, *R.L. ve M.-J.D./Fransa*, No.44568/98, § 68, 19 Mayıs 2004, *Dembele/İsviçre*, No. 74010/11, § 42, 24 Eylül 2013, *Anzhelo Georgiev ve diğerleri/Bulgaristan*, No. 51284/09, § 66, 30 Eylül 2014 ve *Şakir Kaçmaz/Türkiye*, No. 8077/08, § 80, 10 Kasım 2015).

ii. İlkelerin somut olaya uygulanması

64. Mahkeme, dosyaya sunulan bilgi ve belgelerden başvuranlar dâhil, Eğitim-Sen sendikasının üyelerini taşıyan onlarca otobüsün Ankara otoyolu üzerindeki gişelerde durdurulmuş olduğunu saptamaktadır. Kolluk kuvvetleri tarafından yürütülen bu operasyonun amacı, başvuranların ve diğer sendika üyelerinin Ankara’nın merkezinde yapılması öngörülen gösteriye katılmalarına engel olmak olmuştur. Dolayısıyla kolluk kuvvetleri, otobüslerdeki yüzlerce kişiyi Ankara gişelerinde kontrol altına almıştır. Otobüsteki kişiler, nihayetinde otobüslerden inmiştir. Kalabalığın bu hareketinin kaçınılmaz sonucu olarak karayolunda, seyir halindeki araçların geçişleri engellenmiştir. Olayların bu aşamasında kolluk kuvvetlerinin, bir yandan bu insan grubunu zapt edip dağıtması ve diğer yandan ise İstanbul

Ankara otoyolunda seyreden araçların sirkülasyonunu düzene sokmak için gişelerdeki kontrolü ele alması gerekmiştir.

65. Mahkeme, sendika üyesi başvuranların tutuklanmalarından sonra doktorlar tarafından muayene edildiklerini tespit etmektedir. Düzenlenen sağlık raporlarından, söz konusu başvuranların dikiş, ödem, hematoma, ekimoz ve de kırıklarının olduğunu anlaşılmaktadır (yukarıdaki 16-23. paragraflar). Bu çeşitli raporların sonuçlarını dikkate alarak Mahkeme, kolluk kuvvetleri müdahale ettikleri sırada ilgililerin maruz kaldığı muamelelerin ilk bakışta (*a priori*) Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamına girdiğine kanaat getirmektedir.

66. Dolayısıyla somut olayda, koşullar ve başvuranların ve diğer göstericilerin davranışları göz önünde bulundurulduğunda kullanılan gücün gerekli ve orantılı olup olmadığını araştırmak Mahkeme'nin görevidir.

67. Mahkeme ne idari makamların ne de Kazan Cumhuriyet savcısının sendika üyesi başvuranların fiziksel olarak kolluk kuvvetlerine saldırdıkları veya onlara karşı şiddet gösterdiklerini belirtmediklerini tespit etmektedir. Mahkeme daha sonra, Danıştay'a göre kolluk kuvvetlerinin, 2559 sayılı Kanun gereğince kendilerine verilen yetki sınırları içerisinde hareket ettiklerini kaydetmektedir. Mahkeme ayrıca, Kazan Cumhuriyet savcısının, kamera kayıtlarının E. Barikan'ın yaralarının jandarmaların güç kullanması sonucu meydana geldiğini söyleme imkânı vermediğini ve yine bu savcıya göre kullanılan gücün meşru müdafaa sınırını geçmediğini belirttiğini saptamaktadır. Öte yandan, E. Barikan'nın kaçtığı sırada bacağını kırmış olabileceği varsayımı ile ilgili olarak, Mahkeme bu varsayımın herhangi bir delil başlangıcı ile desteklenmediğini kaydetmektedir. Bu bağlamda, dosyadaki hiçbir unsurun bu varsayımı çürütmeye ya da doğrulamaya imkân vermediğini tespit etmektedir: Nitekim ilgili, ifadesi sırasında susma hakkını kullanmış ve Kazan Cumhuriyet savcısı söz konusu başvuranın yaralanması ile jandarmalar tarafından göz yaşartıcı bombalar kullanılması arasında herhangi bir yaklaşımda bulunmamıştır.

68. Yapılan tespitlere ve de sendika üyesi başvuranlar tarafından sunulan doktor raporları göz önünde bulundurulduğunda Mahkeme, göstericilerin davranışlarının zor kullanılmasını haklı kıldığı varsayıldığında bile, ihtilaflı toplanmanın dağıtılmasının, katılımcıların vücudu, başı ya da yüzündeki darbelerin ağırlığını haklı kılabileceğinin tespit edilmediği kanaatindedir. Böylece Hükümetin açıklamaları, Mahkeme'nin, kolluk kuvvetleri tarafından kullanılan gücün, ihtilaflı olay esnasında göstericilerin sergilediği tutum dikkate alındığında doğru bir müdahale olduğu sonucuna varmasına imkân vermemektedir.

69. Dolayısıyla, Mahkeme somut olayda kullanılan gücün aşırı ve haksız olduğu kanaatine varmaktadır.

70. Başvuranların yaralanması nedeniyle şikâyet ettiği zor kullanma, hiç kuşkusuz sendika üyesi başvuranların insanlık dışı ve aşağılayıcı bir muamele teşkil edecek biçimde ıstırap çekmesine neden olmuştur.

71. Dolayısıyla, Sözleşme'nin 3. maddesi esas yönünden ihlal edilmiştir.

2. Yürütülen soruşturmaların etkinliği hakkında

a) Tarafların iddiaları

72. Sendika üyesi başvuranlar, kötü muamele iddiaları hakkında herhangi bir soruşturma yürütülmediğini iddia etmektedirler. Kaldı ki İçişleri Bakanlığı tarafından yürütülen soruşturma etkili olmamıştır.

73. Hükümet olayların seyrine atıfta bulunarak, sendika üyesi başvuranların maruz kaldıklarını iddia ettikleri kötü muameleler konusunda soruşturma yapıldığını belirtmektedir. Hükümet, İçişleri Bakanlığı'nın görevlendirdiği müfettişler tarafından yapılan idari soruşturma sonucunda, suçlanan kolluk kuvvetleri hakkında ceza soruşturması yapılmamasına karar verildiğini ve bu kararın Danıştay tarafından onandığını belirtmektedir.

b) Mahkeme'nin değerlendirmesi

i. İlgili genel ilkeler

74. Özellikle kamu görevlilerine yönelik işkence, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele veya cezalara ilişkin genel yasağın uygulamada başarılı olması için ellerinde bulunan bir kişiye uygulanan kötü muamele iddiaları hakkında soruşturma açılmasına imkân verecek bir usul olması gerekir (*Bouyid*, yukarıda anılan, §§ 115). Söz konusu yükümlülük toplanan kişileri dağıtmak için kolluk kuvvetlerinin müdahalesi sırasında kötü muamele iddiası olması halinde de uygulanmaktadır (bk. örneğin, *Timtik/Türkiye*, No. 12503/06, § 55, 9 Kasım 2010, *Özalp Ulusoy*, yukarıda, § 50 ve *Tüfekçi/Türkiye*, No. 52494/09, § 44, 22 Temmuz 2014).

75. Böylelikle, "[kendi] yetki alanları içinde bulunan herkesin (...) Sözleşme[de] tanımlanan hak ve özgürlüklerden yararlanmalarını sağlama" yönünde Sözleşme'nin 1. maddesi uyarınca devlete düşen genel görev dikkate alındığında, Sözleşme'nin 3. maddesi hükümleri, kişinin özellikle polis memuru ya da diğer benzer devlet görevlileri tarafından 3. maddeye aykırı bir muameleye maruz kaldığına dair inanılır bir iddia ileri sürmesi halinde, etkili bir resmi soruşturma yapılmasını zımnen gerektirmektedir (yukarıda anılan *Bouyid* kararı, § 116).

76. Esasen, bu tür bir soruşturma yoluyla, devlet görevlilerinin ya da devlet organlarının dâhil olduğu davalarda işkence ve insanlık dışı veya aşağılayıcı ceza ve muameleleri yasaklayan kanunların etkin şekilde uygulanmasının sağlanması ve söz konusu görevlilerin kendi sorumlulukları altında meydana gelen kötü muameleler hakkında hesap vermelerinin güvence altına alınması söz konusudur (yukarıda anılan *Bouyid* kararı, § 117).

77. Genellikle bir soruşturmanın etkili olması için soruşturmadan sorumlu olan kurum ve kişilerin soruşturma açılan kişilerden bağımsız olması gerekir. Soruşturmanın bağımsızlığı sadece hiyerarşik ya da

kurumsal bağlantının olmamasını değil, aynı zamanda somut bir bağımsızlığı da gerektirir (yukarıda anılan *Bouyid*, § 118).

78. Bir başka koşul ise, soruşturma eksiksiz yapılmalıdır; bu durum, yetkililerin meydana gelen olayları tespit etmek için daima ciddi bir şekilde çaba sarf etmeleri ve soruşturmayı sonlandırmak için gelişigüzel veya asılsız tespitlere dayanmamaları gerektiği anlamına gelmektedir (yukarıda anılan *Bouyid* kararı, § 123).

ii. İlkelerin somut olaya uygulanması

a) Başvuran sendika ve bütün sendika üyesi başvuranlar tarafından yapılan şikâyetlere dair

79. Mahkeme, sendika üyesi başvuranların ve başvuran sendikanın kendi üyeleri adına ve Yargıtay Başsavcılığına şikâyetle bulunduklarını tespit etmektedir. Bu şikâyetlerden ilki, Ankara valisi ve suçlanan kolluk kuvvetleri hakkında ceza soruşturmasına izni verilmesi amacıyla İçişleri Bakanlığına yapılmıştır. Söz konusu Bakanlık, idari soruşturmaya dayanarak ceza soruşturması açılmasına izin vermemiştir. İkinci şikâyetle ilgili olarak ise Yargıtay başsavcısı, İçişleri Bakanlığının yukarıda anılan kararına atıfta bulunarak bu şikâyeti işleme almamıştır. Mahkeme, 2 Ocak 2003 tarihli ve 4778 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun'un yürürlüğe girmesiyle birlikte, kötü muamele ve aşırı güç kullanılmasına ilişkin kamu görevlilerine karşı açılan soruşturmaların genel hükümlere tabi olduğunu tespit etmektedir. Mevcut dava koşullarında olaylar ve ihtilaflı işlemler 26 Kasım 2005 tarihinde gerçekleştiğinden söz konusu şikâyeti incelemek tamamen savcılığın görev ve yetki alanına girdiği anlaşılmaktadır. (bk. diğer kararlar arasında, *İzgi/Türkiye*, no. 44861/04, § 38, 15 Kasım 2011). Ancak, İçişleri Bakanlığının soruşturma izni vermemesi, soruşturma açılmasını engelleyici sonuç doğurmuştur.

80. İçişleri Bakanlığı tarafından talimatı verilen idari soruşturmaya ilgili olarak Mahkeme, idari makamların ve de bağımsız bir soruşturma

yürüten kişinin yetkisine dair ciddi şüphelerinin mevcut olduğunu açıkladığını hatırlatmaktadır (bk. özellikle, *Oğur/Türkiye* [BD], No. 21594/93, § 91, AİHM 1999-III ve *Mehmet Emin Yüksel/Türkiye*, No. 40154/98, § 40, 20 Temmuz 2004). Somut olayda Mahkeme, soruşturmanın, bizzat ceza soruşturmasına dâhil olma ihtimali bulunan Ankara Valiliğine, Ankara Jandarma Komutanlığına ve Ankara Emniyet Müdürlüğüne, tevdi edildiğini tespit etmektedir. Mahkeme söz konusu koşullarda soruşturmanın bağımsız sayılamayacağı kanaatindedir. (*İşeri ve diğerleri/Türkiye*, No. 29283/07, § 42, 9 Ekim 2012 ve bu karardaki atıflar).

81. Ayrıca soruşturmacıların 14 Şubat 2006 tarihli raporundan, kolluk kuvvetlerinin göstericileri dağıtmak için basınçlı su sıktıktan sonra göz yaşartıcı gaz kullandıkları ortaya çıkmaktadır. Raporda aynı zamanda, bazı kimliği belirlenemeyen göstericiler tarafından bazı şiddet eylemlerinde bulunulduğundan bahsedilmektedir. Raporda, kademeli olarak artan ve orantılı bir güç kullanılmış olduğu sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte, gerçek kişi olan başvuranların kesin tutumu ve de olaylardan sonra tespit edilmiş yaralara söz konusu kişilerin hangi koşullarda maruz kaldıkları konusunda soruşturma yapılmamıştır. Bu nedenle söz konusu soruşturmanın gerçek kişi olan başvuranların iddia edilen kötü muamelelere maruz bırakılmalarını çevreleyen kesin koşulların tespit edildiği bir soruşturma olarak değerlendirilemeyeceği sonucuna varılmıştır.

β) E. Barikan tarafından yapılan şikâyetler ilgili olarak

82. Mahkeme, E. Barikan'ın, kendisine karşı orantısız güç kullanılması ve görevin kötüye kullanılması nedeniyle kolluk kuvvetleri hakkında Kazan Cumhuriyet Savcısına ayrı bir şikâyetle bulunduğunu tespit etmektedir. Bu şikâyet, Cumhuriyet savcısı tarafından verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararla sonuçlanmış ve Sincan Ağır Ceza Mahkemesi tarafından onaylanmıştır.

83. Mahkeme, Cumhuriyet savcılarının soruşturma açılmasındaki oynadıkları rolün çok büyük olması nedeniyle, savcılardan haklı olarak, ihtilaf konusu müdahalenin konuya ilişkin yürürlükte olan yasal gerekliliklerin tamamına uygun olup olmadığını denetlemelerinin beklediğini hatırlatmaktadır (*Kop/Türkiye*, No. 12728/05, §§ 38-39, 20 Ekim 2009). Bu durum, Cumhuriyet savcılarının araştırmalarını, kamu güçleri tarafından kullanılan gücün yürürlükteki kanuna uygun olup olmadığına dair basit bir tespitle sınırlandırmamaları gerektiği anlamına gelmektedir: Cumhuriyet savcıları, kişilere karşı kullanılan gücün söz konusu kişilerin davranışları dikkate alındığında ne kadar haklı olduğunu incelemek için ellerindeki tüm yasal imkânları kullanarak soruşturmalarını yürütmelilerdir. Oysa mevcut durumda, Cumhuriyet savcısı kolluk kuvvetlerinin zor kullanmak zorunda kaldıklarını kabul etmiş olmasına rağmen, olay yerindeki kişilerin çok fazla olması ve E. Barikan'ın kaçmaya çalışırken bacağını kırmış olabileceği hipotezini geliştirmekle yetinmiştir. Cumhuriyet savcısı, başvuran ya da diğer göstericilerin kolluk kuvvetlerine ne şekilde direnmiş olduklarını açıklamadan jandarmaların kullandığı gücün meşru müdafaa sınırlarını aşmadığı sonucuna varmıştır. Böylece, Cumhuriyet savcısı söz konusu başvurana karşı kullanılan gücün orantılılığını incelemeden, 2559 sayılı Kanun hükümlerine atıfta bulunmakla yetinmiştir (*Serkan Yılmaz ve diğerleri/Türkiye*, No. 25499/04, § 25, 13 Ekim 2009, yukarıda anılan *Klaas* kararı ile kıyaslayınız, §§ 26 - 30).

γ) Sonuç

84. Yukarıdaki hususlar dikkate alındığında Mahkeme, Yargıtay başsavcısına yapılan şikâyetlerin ve de Kazan Cumhuriyet savcısına yapılan şikâyetin etkili bir soruşturma yapılmasına neden olmadığı kanaatindedir. Sonuç olarak, Sözleşme'nin 3. maddesi usul yönünden ihlal edilmiştir.

II. SÖZLEŞME’NİN 11. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

85. Başvuran sendika gibi gerçek kişi olan başvuranlar da bir yandan ifade özgürlüklerinin, diğer yandan ise toplantı özgürlüğü haklarının ihlal edilmesinden şikâyet etmektedirler. İlgililer bu bağlamda Sözleşme’nin 10 ve 11. maddelerini ileri sürmektedirler.

Başvuranların şikâyetlerinin yapılış şekli ve davadaki olayların seyri dikkate alındığında Mahkeme, mevcut davada ortaya konan sorunun sadece Sözleşme’nin 11. maddesi kapsamında incelenmesi gerektiği kanaatindedir. (*Matelly/Fransa*, No. 10609/10, § 41, 2 Ekim 2014). Bu Sözleşme maddesinin somut olayla ilgili kısmı şu şekildedir:

“1. Herkes barışçıl olarak toplanma (...) hakkına sahiptir. Bu hak, çıkarlarını korumak amacıyla başkalarıyla birlikte sendikalar kurma ve sendikalara üye olma hakkını da içerir.

2. Bu hakların kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplum içinde ulusal güvenliğin, kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli olanlar dışındaki sınırlamalara tabi tutulamaz.(...)”

86. Hükümet, başvuranların tezine karşı çıkmaktadır.

A. Kabul edilebilirlik

87. Somut olayda Mahkeme ilk olarak, başvuran sendikanın, Ankara’da bir araya gelmiş göstericilerin gösterilerin yapılması için öngörülen alana gidemediğinden şikâyet ettiğinin altını çizmektedir. Söz konusu göstericiler Mahkeme önünde davacı olmadıkları için şikâyet, göstericiler adına sendika tarafından yapılmıştır. Mahkeme, taraflar tarafından verilen bilgi ve dosyaya ibraz edilen belgelerden, Ankara’da düzenlenen gösterinin gerçekleştirilmiş

olduğunu tespit etmektedir. Şikâyetlerin yeterince gerekçelendirilmemesi nedeniyle Mahkeme, başvuran sendika tarafından üyelerinin Ankara'nın merkezinde toplanma özgürlüğü hakkının ihlal edildiği iddiasıyla ilgili olarak yapılan şikâyetin açıkça dayanaktan yoksun olduğu ve Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrasının a) bendi ve 4. fıkrası uyarınca reddedilmesi gerektiği kanaatine varmaktadır.

88. Mahkeme, İstanbul-Ankara otoyolu kenarındaki dinlenme tesisindeki olaylara ilişkin gerçek kişi olan başvuranlar tarafından yapılan şikâyetin Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrasının a) bendi anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını ve başka herhangi bir kabul edilemezlik gerekçesinin bulunmadığını tespit ederek şikâyetin kabul edilebilir olduğuna karar vermiştir.

B. Esas hakkında

1. Tarafların iddiaları

89. Başvuranlar, basın ve televizyon kanalları aracılığıyla söz konusu mitingin düzenleneceği konusunda ulusal makamların haberdar edildiklerini belirterek, davalı Devletin silahsız ve saldırısız gösteri yapılmasını engellediklerini iddia etmektedirler. Başvuranlar, bir sendika tarafından düzenlenen gösterinin yasaklanmasını, radikal bir tedbir olarak değerlendirmektedirler: Somut olayda, bu şekilde bir müdahale orantısız olmuştur. Başvuranlara göre, yetkililer yapılacak olan gösteriden pekâlâ haberdar oldukları için, katılımcıların ve halkın güvenliğini sağlamak için gerekli tedbirleri almaları ve böylelikle gösterinin düzenlenmesini engellemek yerine herhangi bir kargaşa çıkmasını önlemeleri gerekirdi. Öte yandan başvuranlar, basın bildirisinin okunmasıyla son bulacak olan gösterinin 2911 sayılı Kanun kapsamında olduğuna ve önceden yetkililere bildirilmesi gerektiğine itiraz etmektedirler.

90. Hükümet, ulusal makamların, toplantının yapılacağından önceden bildirilmesi kuralının uygulamaya konulmasının Sözleşme'nin 11. maddesine aykırı olmadığını savunmaktadır. Hükümet somut olay ve olgulara atıfta bulunarak, başvuran sendikayı 2911 sayılı Kanunun 10. maddesinde öngörülen kırk sekiz saat öncesinden bildirimde bulunma koşuluna uymamakla suçlamaktadır. Hükümet, iç hukukta halk gösterisi düzenlemenin herhangi bir izin gerektirmediğini, ancak ulusal makamların bu gösteriden kırk sekiz saat önce haberdar edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Nitekim Hükümete göre, somut olayda bu haber verme yükümlülüğüne riayet edilmemiştir. Hükümet bu çıkarımdan yola çıkarak, ihtilaflı gösterinin yasal olmadığı ve bu nedenle de engellenebileceği kanaatine varmıştır. Hükümet, bununla birlikte ulusal makamların, başvuran sendikanın basına yaptığı açıklamalar sayesinde gösterinin tarihinden haberdar olduklarını ve söz konusu sendikanın kanunda öngörülen kurallara uyması ve validen gösteri yerlerinin ve izlenecek güzergâhın belirlenmesini talep etmesi konusunda uyarıldığını belirtmektedir. Ancak başvuran sendika bu uyarıyı dikkate almamıştır. Nitekim parklarda ve şehrin ana arterlerinde yapılacak gösteriler ile günlük hayatın akışının bozulmasını ve trafik kargaşasını önlemek için yetkililer müdahalede bulunmuşlardır.

2. Mahkeme'nin değerlendirmesi

a) İlgili genel ilkeler

91. Mahkeme öncelikle içtihadında geçen ve *Kudrevičius* ve diğerleri/*Litvanya* [BD] (No. 37553/05, AİHM 2015) kararında tekrar edilen genel ilkelere atıfta bulunmaktadır.

92. İfade özgürlüğü hakkı gibi toplantı özgürlüğü hakkı da demokratik bir toplumun temel haklarından birisidir. Bu nedenle bu hakka kısıtlayıcı bir yorum getirilemez. (*Taranenko/Rusya*, No. 19554/05, § 65, 15 Mayıs 2014 ve *Kudrevičius ve diğerleri*, yukarıda anılan, § 91).

93. Sözleşme'nin 11. maddesindeki güvenceler, şiddet kullanma niyetinde olan, şiddeti özendiren veya başka bir ifadeyle demokratik toplumun temellerini inkâr eden kişilerin katıldığı veya düzenlediği gösteriler dışında bütün toplantılar için uygulanmaktadır (*Sergueï Kouznetsov/Rusya*, No. 10877/04, § 45, 23 Ekim 2008, *Alekseyev/Rusya*, No. 4916/07, 25924/08 ve 14599/09, § 80, 21 Ekim 2010, *Fáber/Macaristan*, No. 40721/08, § 37, 24 Temmuz 2012, *Gün ve diğerleri/Türkiye*, No. 8029/07, § 49, 18 Haziran 2013, *Taranenko*, yukarıda anılan, § 66 ve *Kudrevičius* ve diğerleri, yukarıda anılan, § 92).

94. Toplantı özgürlüğü hakkı, ön plana çıkarılmak istenilen fikir veya taleplere muhalif olan unsurlarla karşı karşıya kalabilecek veya bu unsurları memnun etmeyecek gösterileri de koruma altına almaktadır. (*Stankov ve İlinden Birleşik Makedon Örgütü/Bulgaristan*, No.29221/95 ve 29225/95, § 86, AİHM 2001-IX). Şiddete teşvik veya demokratik ilkelerin reddedilmesi durumları dışında -bazı görüşler ya da kullanılan ifadeler resmi mercilerin gözünde ne kadar sarsıcı ve kabul edilemez görünebilse de ve söz konusu şartlar ne kadar yersiz olabilse de- toplanma ve ifade özgürlüğünü ortadan kaldırmaya yönelik, koruyucu tedbir niteliğinde olan radikal önlemler demokrasiye zarar vermekte, hatta çoğu zaman demokrasiyi tehlikeye sokmaktadır (*Güneri ve diğerleri/Türkiye*, No. 42853/98, 43609/98 ve 44291/98, § 76, 12 Temmuz 2005, *Sergueï Kouznetsov*, yukarıda anılan, § 45, *Alekseyev*, yukarıda anılan, § 80, *Fáber*, yukarıda anılan, § 37, *Gün ve diğerleri*, yukarıda anılan, § 70, *Taranenko*, yukarıda anılan, § 67 ve *Kudrevičius* ve diğerleri, yukarıda anılan, § 145).

95. Kamuya açık bir alandaki gösteri, günlük hayatın özellikle de trafiğin akışının aksamasına neden olabilir. (*Barraco/Fransa*, No. 31684/05, § 43, 5 Mart 2009, *Disk et Kesk/Türkiye*, No. 38676/08, § 29, 27 Kasım 2012 ve *İzci/Türkiye*, No. 42606/05, § 89, 23 Temmuz 2013). Bu durum tek başına ifade özgürlüğü hakkının kullanımına müdahale bulunulmasını haklı kılmamaktadır (*Berladir ve diğerleri/Rusya*, No. 34202/06, § 38, 10

Temmuz 2012 ve *Gün ve diğerleri*, yukarıda anılan, § 74). Zira yetkililerin bu konuda belli bir hoşgörü göstermesi önemlidir (*Achougian/Ermenistan*, , No. 33268/03, § 90, 17 Temmuz 2008). Uygun hoşgörü derecesi soyut olarak (*in abstracto*) belirlenemez; Mahkeme davaya özgü koşulları, özellikle de “günlük hayat akışının aksamının” boyutunu inceleyecektir (*Primov ve diğerleri/Rusya*, No. 17391/06, § 145, 12 Haziran 2014). Dolayısıyla dernek ve diğer gösteri organizatörlerinin yürürlükteki düzenlemelere riayet ederek, demokrasinin aktörleri olarak oyunun kurallarına katılması önemlidir. (*Oya Ataman/Türkiye*, No. 74552/01, § 38, AİHM 2006-XIV, *Balçık ve diğerleri/Türkiye*, No. 25/02, § 49, 29 Kasım 2007, *Éva Molnár/Macaristan*, No. 10346/05, § 41, 7 Ekim 2008, *Barraco*, yukarıda anılan, § 44, *Skiba/Polonya* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 10659/03, 7 Temmuz 2009 ve *Kudrevičius ve diğerleri*, yukarıda anılan, § 155).

96. Mahkeme daha önceki davalarda, bir halk gösterisinin yapılmasının bir bildirimle, hatta bir izin alma prosedürüne bağlanmasının, prosedürün amacının yetkililere bu tür olayların iyi bir şekilde seyretmesini sağlamaya yarayacak makul ve uygun tedbirleri almak olduğu için ilke olarak, Sözleşme’nin 11. maddesi ile güvence altına alınan hakkın özüne halel getirmediği kanaatindedir. Halkı toplayan organizatörler yürürlükteki mevzuatlara riayet ederek, bu süreçle ilgili kurallara uymaları gerekmektedir (*Kudrevičius ve diğerleri*, yukarıda anılan, § 147).

97. Önceden bildirim yapılması sadece toplantı özgürlüğü hakkı ile başkasının hukuki olarak korunan hak ve menfaatlerinin uzlaştırılmasını hedeflemez (bu özgürlüklerden biri dolaşım özgürlüğüdür) bununla birlikte kamu düzeninin ya da cezai suçların önlenmesini de hedefler. Bu çıkar çatışması arasında bir denge kurabilmek için, ön idari prosedürlere başvurulması, halk gösterileri düzenlenmesi konusunda üye Devletlerin yaygın olarak uyguladığı bir uygulamadır. Bununla birlikte, bu mahiyetteki düzenlemeler Sözleşme tarafından korunduğu şekliyle toplantı özgürlüğüne

gizli bir engel oluşturmamalıdır (*Kudrevičius ve diğerleri*, yukarıda anılan, § 148)

98. Son olarak Mahkeme, yetkililerin, gösterilerin sorunsuz geçmesi ve tüm vatandaşların güvenliğini sağlamak amacıyla her türlü yasal gösteri için gerekli tedbirleri alma yükümlülüğünün olduğunu hatırlatmaktadır. (*Oya Ataman*, yukarıda anılan, § 35, *Makhmoudov/Rusya*, No. 35082/04, §§ 63-65, 26 Temmuz 2007, *Skiba*, yukarıda anılan karar, *Gün ve diğerleri*, yukarıda anılan, § 69 ve *Kudrevičius ve diğerleri*, yukarıda anılan, § 159).

b) İlkelerin somut olay ve olgulara uygulanması

i. Müdahalenin varlığı

99. Mahkeme, başvuran sendikanın, kaliteli ve ücretsiz eğitim hakkının tanınmasını talep etmek için Ankara’da bir gösteri düzenlediğini tespit etmektedir. Göstericilerin, basın açıklamasında bulunmak için Milli Eğitim Bakanlığına gidecekleri öngörülmüştür. Barışçıl bir toplantı olmayacağına dair hiçbir işaret yoktur.

100. Başvuranlar bu gösteriye katılmak için diğer sendika üyeleri gibi, İstanbul’dan gelen otobüslere binmişlerdir. Gösterinin yapılacağı gün, kolluk kuvvetleri, yetkililere önceden bildirilmemesi nedeniyle öngörülen gösterinin yasadışı olduğu gerekçesiyle Ankara otoyolu gişelerinde başvuranların otobüs konvoyunu durdurmuştur. Başvuranların Sözleşme’nin 11. maddesi kapsamındaki şikâyeti, Ankara merkezindeki gösteriye gitmelerinin engellenmesi nedeniyle yapılmıştır.

101. Mahkeme, kamu yetkililerinin, başvuranların Ankara’daki gösteriye katılmak için Ankara’nın merkezine gitmelerinin engellenmesine yönelik eylemlerinin başvuranların toplantı özgürlüğü hakkına bir müdahale teşkil ettiği kanaatindedir. Mahkeme, belirlenen müdahalenin, kolluk kuvvetleri tarafından otobüs konvoyunun durdurulmasından sonra meydana

gelen olaylardan ayrı tutulması ve Sözleşme'nin 3. maddesi çerçevesinde incelenmesi gerektiğinin altını çizmektedir.

ii. Müdahalenin haklılığı

102. Mahkeme, toplantı özgürlüğü hakkının kullanılmasına yönelik bir müdahalenin, “kanunda öngörülmüş olması” meşru bir amaç veya amaçlar izlemesi ve ilgili amaçların gerçekleştirilmesi için “demokratik bir toplumda gerekli” olup olmaması hali dışında, Sözleşme'nin 11. maddesinin ihlaline yol açacağını hatırlatmaktadır.

103. Somut olayda Mahkeme öncelikle, başvuranların Ankara'nın merkezinde yapılacak olan gösteriye katılmalarının engellendiğini kaydetmektedir. Mahkeme, Hükümetin, bu gösterinin 2911 sayılı Kanunun uygulama alanına girdiğine dair görüşünü kabul etmektedir. Mahkeme akabinde, söz konusu Kanunun 10. maddesinde gösteriyi düzenleyenlerin gösteri hakkında vali ya da kaymakamı en az kırk sekiz saat önce bilgilendirmesi gerektiğinin belirtildiğini kaydetmektedir. Başvuranlar, sendikanın böyle bir bilgi vermemiş olduğuna itiraz etmemektedirler. Ayrıca, Kanunun 22. maddesi uyarınca, özellikle genel yollar ve kamu hizmeti görülen binaların önünde gösteri yapmak yasaktır. Başvuranlar, Milli Eğitim Bakanlığının bulunduğu binanın önünde sonlandırılacak olan gösterinin genel yollarda yapılmayacağına dair bir itirazda da bulunmamaktadırlar. Bu koşullarda Mahkeme, gösterinin yasadışı koşullarda gerçekleşeceğini kabul edebilir. Mahkeme, gösteri organizatörlerinin, makul bir ölçüde, kamu yetkililerinin, yasaya riayet edilmesini sağlamak için önlemler alacağını öngörebilecekleri kanaatinde. Öte yandan başvuranlar, Ankara Valiliğinin, 21 Kasım 2005 tarihinde sendikaya ihtarda bulunduğu ve gösterinin yapılmasını engellemek için önlemler alacağını bildirmek amacıyla 23 Kasım 2005 tarihinde basına bir bildiri dağıtmış olduğuna itiraz etmemektedirler.

104. Mahkeme bu konuda, söz konusu müdahalenin 2911 sayılı Kanunun 10 ve 22. maddeleri olmak üzere yasal dayanağının olduğuna ve söz konusu hükümlerin uygulanmasının öngörülebilir olduğu kanaatindedir. Dolayısıyla, Sözleşme'nin 11. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, müdahale “yasa ile öngörülmekteydi” (bakınız, *mutatis mutandis*, Oya Ataman, yukarıda anılan, §§ 29-30).

105. Öte yandan Mahkeme, Hükümete göre müdahalenin amacının, kamu düzeninin ve başkalarının hakkının korunması olduğunu tespit etmektedir. Mahkeme, başvuranların bu konuda itirazda bulunmadığını kaydetmektedir. Ankara merkezinde toplanması beklenen gösterici sayısı dikkate alındığında Mahkeme, söz konusu müdahalenin Sözleşme'nin 11. maddesinin 2. fıkrasında belirtilen meşru amaçlardan ikisini yani kamu güvenliği ve başkalarının haklarının korunması amacı güttüğünü kabul etmektedir (bk. *mutatis mutandis*, Oya Ataman, yukarıda anılan, § 32).

106. Söz konusu müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli miydi sorusuna dair Mahkeme öncelikle, tarafların görüşlerinden ve sunduğu bilgi ve belgelerden, başvuran sendikanın 2 Kasım 2005 tarihinden itibaren yerel şubelerini, 26 Kasım 2005 tarihinde gösteri düzenleneceği konusunda bilgilendirdiği ve halkı ise basın aracılığıyla haberdar ettiğinin anlaşıldığını kaydetmektedir. Mahkeme ayrıca, bir taraftan 21 ve 23 Kasım 2005 tarihleri arasında Ankara emniyet müdürünün, Eğitim-Sen sendikasını ve halkı bu gösterinin yasadışı olduğu konusunda bilgilendirdiği, diğer taraftan 25 Kasım 2005 tarihinde Jandarma Komutanlığından gerekli güvenlik önlemlerinin alınmasını ve Ankara'ya gelerek gösteriye katılmak isteyen kişilerin engellenmesini istemiştir. Ancak Mahkeme, önceden bildirim yapılmamasından kaynaklanan kanunsuz durumun tek başına, toplantı özgürlüğü hakkının kullanımına yönelik bir müdahaleyi haklı kılmadığını hatırlatmaktadır (yukarıda 95. paragraf). Somut olayda Mahkeme, organizatörlerin gösterinin düzenleneceğine dair yetkilileri açık bir şekilde bilgilendirmemiş olmasına rağmen, yetkililerin gösteriden en azından yazılı

basın aracılığıyla haberlerinin olmuş olduğu sonucuna varabilmektedir. Mahkeme söz konusu koşullarda, organizatörlerin resmi olarak yetkili makamları bilgilendirmedikleri gerekçesiyle yalnız ve sadece gösterinin yapılmasının engellenmesine yönelik tedbirler alınmasının abartılı olduğu kanaatindedir.

107. Akabinde Mahkeme, kamu alanlarında yapılan her gösterinin günlük hayatın özellikle de karayolu trafiğinin aksamasına neden olabileceğini ama kamu yetkililerinden belli bir hoşgörü göstermesinin beklenebileceği için söz konusu durumun da tek başına toplantı hakkının kullanımına müdahalede bulunulmasını haklı kılmadığını hatırlatmaktadır (yukarıda 95. paragraf). Mahkeme ayrıca, yetkililerin gösterilerin sorunsuz geçmesi ve tüm vatandaşların güvenliğini sağlamak amacıyla her türlü yasal gösteri için gerekli tedbirleri alma yükümlülüğünün olduğunu hatırlatmaktadır (yukarıda 98. paragraf). Oysa somut olayda ne dava dosyasındaki bilgi ve belgelerden ne de Hükümetin görüşlerinden, Ankara merkez ana arterlerdeki trafiğin aksama ihtimaline karşı yetkililerin, başvuran sendikanın karayolu trafiğine etkisini en aza indirecek koşullarda gösteri yapmasını sağlayacak tedbirleri değerlendirmedeği ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda Mahkeme, taraflarca dava dosyasına aktarılan bilgi ve belgelerden, Ankara'nın merkezinde Eğitim-Sen sendikası tarafından düzenlenen gösterinin düzenlendiğinin ortaya çıktığını saptamaktadır (yukarıda 87. paragraf). Gerçek kişi olan başvuranlara yönelik alınan önlemin, kaldı ki fiilen alınmış tek önlemin, yalnız ve sadece başvuranların gösteriye gitmelerinin engellenmesi olduğu anlaşılmaktadır (Mahkeme'nin özellikle, "yetkililerin gösteriye son vermekte gösterdikleri sabırsızlığa anlam veremediğini" belirttiği *Oya Ataman*, yukarıda anılan, 41. paragraf ile kıyaslayınız; Mahkeme'nin "polislerin, yapılacak faaliyet konusunda haberdar edilmemesine rağmen göstericilere karşı yeterli hoşgörüyü gösterdiğini" tespit ettiği *Éva Molnár*, yukarıda anılan, 43. paragraf ile kıyaslayınız).

108. Sonuç olarak Mahkeme, gösteriyi düzenleyenlerin kanuna her açıdan uymadıklarını kabul etmektedir. Ancak Mahkeme, başvuranların gösteriye katılmasını engellemek için kolluk kuvvetlerinin sert müdahalesiyle kanunlara riayet ettirmeye zorlanılmasının (bk. *mutadis mutandis*, *Oya Ataman*, yukarıda anılan, § 43) somut olayda, kamu düzeninin ya da başkalarının haklarının korunması bakımından zorunlu olmayan orantısız bir tedbir teşkil ettiği kanaatindedir.

109. Dolayısıyla Mahkeme, Sözleşme'nin 11. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varmaktadır.

III. DİĞER İHLAL İDDİALARI HAKKINDA

110. Sendika üyesi başvuranlar, Sözleşme'nin 5. maddesinin ihlal edildiğinden şikâyet etmektedirler.

Elinde bulunan unsurların tamamını göz önünde bulunduran ve dile getirilen iddiaları inceleme yetkisine sahip olan Mahkeme, Sözleşme veya Protokolleri ile güvence altına alınan hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine dair herhangi bir durum saptamamıştır. Dolayısıyla başvurunun bu kısmı açıkça dayanaktan yoksundur ve Sözleşme'nin 35. maddesinin 3 fıkrasının a) bendi ve 4. fıkrası gereğince reddedilmesi gerekmektedir.

111. Sendika üyesi başvuranlar ayrıca, başvurularını reddeden Danıştay'ın kararını gerekçelendirilmemiş olması nedeniyle Danıştay önündeki yargılamanın adil olmadığından ve de yargılama evresinde tanıkların dinlenilmemesi nedeniyle silahların eşitliği ilkesine aykırı davranıldığından ve çekişmeli yargı ilkesinin ihlal edildiğinden şikâyet etmektedirler. Söz konusu başvuranlar Sözleşme'nin 6. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmektedirler.

112. Mahkeme, sendika üyesi başvuranların Danıştay önündeki yargılamada taraf olmadığını tespit etmektedir. Dolayısıyla bu başvuru, Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrasının a) bendi uyarınca Sözleşme

hükümleriyle kişi bakımından (*ratione personea*) bağdaşmamaktadır ve Sözleşme'nin 35. maddesinin 4. fıkrası uyarınca reddedilmesi gerekmektedir.

IV. SÖZLEŞME'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

113. Sözleşme'nin 41. maddesi aşağıdaki gibidir,

“Eğer Mahkeme bu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Taraf'ın iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırıabiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder

A. Tazminatlar

114. Başvuran E. Barikan, maddi zarar olarak aşağıdaki meblağları talep etmektedir: Bacağındaki yarasıyla ilgili sağlık masrafları için 128.765 Türk lirası (TL), evi ile hastane arası taksiyle gidip gelme masrafları için 12.717 TL, alması gereken maaşla ilgili kazanç kaybı nedeniyle 7.155 TL ve okul müdürü olarak kendisine ödenmesi gereken tazminatla ilgili olarak ise 7.151 avro (EUR) talep etmektedir. E. Barikan manevi tazminat olarak da 200.000 TL istemektedir.

Başvuranlar, A. Nesne, B. Bayır, B. Kutlu, E. Cebeci ve M. Arda manevi tazminat olarak sırasıyla 2.000 TL, 4.000 TL, 4.000 TL, 4.000 TL ve 10.000 TL talep etmektedirler.

Eğitim-Sen sendikası ise üyelerinin gösteriye katılmalarına mani olan olay nedeniyle 100.000 EUR maddi tazminat talep etmektedir.

115. Hükümet, iddia edilen ihlaller ile talep edilen tazminatlar arasında nedensellik bağı bulunmadığını iddia ederek başvuranlar tarafından istenilen meblağlara itiraz etmektedir.

116. Mahkeme, tespit edilen ihlaller ile iddia edilen maddi tazminatlar arasında bir illiyet bağı görmemekte ve bu bağlamdaki talepleri

reddetmektedir. Buna karşın Mahkeme, sendika üyesi başvurulara manevi tazminat olarak aşağıdaki meblağların ödenmesi gerektiği kanaatindedir: E. Barikan'a 10.000 EUR, A. Nesne'ye 900 EUR, B. Bayır'a 1.800 EUR, B. Kutlu'ya 1.800 EUR, E. Cebeci'ye 1.800 EUR ve M. Arda'ya 4.500 EUR.

B. Masraf ve Giderler

117. Başvuranlar ayrıca, ulusal mahkemeler önünde yapılan masraf ve giderler için 474,50 TL, bunun yanı sıra posta ve Mahkeme'ye sunulan tercüme masrafları için 163,07 TL istemektedirler. Ulusal mahkemeler ve Mahkeme önündeki yargılamalardaki avukatlarının ücretlerinin de karşılanmasını istemektedirler. Başvuranlar ilk olarak, Türkiye Barolar Birliği avukatlık ücret tarifesine dayanarak, tazminat olarak istenilen tutarlardan hareketle, 13.584,00 EUR talep etmektedirler. Bu meblağa, çalışma saati dekontuna dayanarak hesaplanan 6.700,00 EUR tutarında bir meblağ eklenmelidir. Başvuranlar, avukatlık ücretlerinin geri ödenmesi için toplamda 20.284,00 EUR talep etmektedirler. Başvuranlar söz konusu doğrultuda, iki avukatın masraflarına karşılık, gerçek kişi olan başvuranlar ve Eğitim-Sen sendikası adına çalışma saati dekontu sunmaktadırlar.

118. Hükümet, masraf ve giderlere ilişkin talebin gerekçelendirilmemesi nedeniyle bu bağlamda istenilen tutarlara itiraz etmektedir.

119. Mahkeme'nin içtihadına göre bir başvurana, masraf ve giderlerinin doğruluğunu, gerekliliğini ve ödenen miktarların makul olduğunu ispatlamak kaydıyla bu masraflar iade edilebilmektedir. Somut olayda Mahkeme, elinde bulundurduğu bilgi ve belgeleri dikkate alarak, Eğitim Sen sendikasının, avukatı için yaptığı masraf ve giderlerin ödenmesi talebinin bu sendikanın avukatı tarafından yapılan şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna karar verdiği için reddedilmesi gerektiği kanaatindedir. Buna karşın, Mahkeme gerçek kişi olan başvuranların avukatı tarafından sunulan çalışma saati dekontunun gerçekten de söz konusu başvuranların

davasına ayrılan saatlerle ilgili olması ve bu çalışma saati dekontunun başvuranların ulusal mahkemeler ve Mahkeme önündeki yaptıkları masraf ve giderlere dair taleplerini desteklemek için yeterince detaylandırılmış olması nedeniyle kanıtlayıcı belge olarak değerlendirilmesi gerektiğini tespit etmektedir. Dolayısıyla, gerçek kişi olan başvuranlara müştereken bütün masraflar için 4.100 EUR ödenmesinin uygun olacağı kanaatindedir.

C. Gecikme faizleri

120. Mahkeme gecikme faizi olarak, Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı faiz oranına üç puan eklenerek elde edilecek oranın uygun olduğu sonucuna varmaktadır.

BU GEREKÇELERLE MAHKEME, OYBİRLİĞİYLE,

1. Gerçek kişi olan başvuranların Sözleşme'nin 3 ve 11. maddeleri kapsamındaki şikâyetlerinin kabul edilebilir, geri kalanların ise kabul edilemez olduğuna;
2. Sözleşme'nin 3. maddesinin esas yönünden ihlal edildiğine;
3. Sözleşme'nin 3. maddesinin usul yönünden ihlal edildiğine;
4. Sözleşme'nin 11. maddesinin ihlal edildiğine;
5. a) Sözleşme'nin 44. maddesinin 2. fıkrasına uygun olarak, davalı Devlet'in başvuranlara, kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme tarihinde geçerli olan döviz kuru üzerinden Türk lirasına çevrilmek üzere aşağıdaki miktarları ödemekle yükümlü olduğuna;
 - i) Ödenmesi gereken her türlü vergi tutarı hariç olmak üzere, E. Barikan'a 10.000 EUR (on bin avro), A. Nesne'ye 900 EUR

(dokuz yüz avro), B. Bayır'a 1.800 EUR (bin sekiz yüz avro), B. Kutlu'ya 1.800 EUR (bin sekiz yüz avro), E. Cebeci'ye 1.800 EUR (bin sekiz yüz avro) ve M. Arda'ya 4.500 EUR (dört bin beş yüz avro) manevi tazminat ödenmesine;

ii) Ödenmesi gereken her türlü vergi tutarı hariç olmak üzere, başvurulara müştereken masraf ve giderler için 4.100 EUR (dört bin yüz) ödenmesine;

b) Söz konusu sürenin bittiği tarihten başlayarak, ödemenin yapıldığı tarihe kadar, Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli olan faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz uygulanmasına;

6. Adil tazmine ilişkin diğer taleplerin reddedilmesine;

İşbu karar Fransızca dilinde tanzim edilmiş olup; Sözleşme'nin 77. maddesinin 2 ve 3. fıkraları uyarınca 5 Temmuz 2016 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Stanley Naismith
Yazı İşleri Müdürü

Julia Laffranque
Başkan